

**LIETUVOS RESPUBLIKOS POZICIJA DĖL KLAUSIMŲ, NUMATYTŲ SVARSTYTI
2019 M. LAPKRIČIO 12 D. EUROPOS SĄJUNGOS UŽSIENIO REIKALŲ TARYBOS (GYNYBOS
KLAUSIMAIS) POSĖDYJE**

Europos Sąjungos (toliau – ES) gynybos ministrai Užsienio reikalų tarybos (toliau – URT) posėdyje 2019 m. lapkričio 12 d. Briuselyje aptars:

1. ES saugumo ir gynybos iniciatyvų statusą ir tolimesnį darbą įgyvendinant sutartus tikslus

2019 m. lapkričio 11–12 d. įvyksiančios URT metu neplanuojama priimti Tarybos išvadų, tačiau tikimasi, kad bus sutarta dėl dviejų svarbių Tarybos sprendimų: – turi būti sutarta dėl naujos, jau trečiosios, Nuolatinio struktūrizuoto bendradarbiavimo gynybos srityje (PESCO) projektų grupės, taip pat Tarybai pirmininkaujanti Suomija siekia pabaigti derybas dėl Tarybos sprendimo, kuris nustatytų trečiųjų šalių dalyvavimo PESCO projektuose sąlygas ir taisykles.

Valstybių pateikti naujų PESCO projektų siūlymai buvo vertinti ES institucijose ir PESCO valstybių rengtuose darbinuose susitikimuose. Pagal nustatytus kriterijus atrinkti 13 projektų bus teikiami tvirtinti URT. Iš 13 projektų 10 atspindi operacinius poreikius (pvz.: projektai, kuriais būtų kuriamas specialių operacijų pajėgų medikų apmokymo centras arba projektai, kurie leis suderinti nepilotuojamų orlaivių naudojimo koncepcijas ir standartus), o 3 projektai gali būti siejami su naujų pajėgumų vystymu. Atsižvelgdama į Lietuvos kariuomenės Karinių oro pajėgų prioritetus, Lietuva stebėtojo teisėmis jungsis į pajėgumo vystymo projektą, kurį vykdant bus kuriama elektroninės kovos ore platforma. Ši platforma valstybių oro pajėgoms leis saugiai vykdyti užduotis NATO ir ES teritorijoje ir operacijų regionuose. Sistema bus sąveiki su turimomis ir būsimomis platformomis, suderinama su eksploatuojamais orlaiviais. Projektui vadovauja Ispanija, projekto dalyvės – Prancūzija ir Švedija.

Tarybai pirmininkaujanti Suomija aktyviai siekia rasti kompromisą dėl trečiųjų (ES nepriklausančių) valstybių dalyvavimo PESCO projektuose taisyklių. PESCO šalims reikia rasti patenkinamą balansą, kuris užtikrintų kai kurių šalių saugumo interesus ir pakankamą trečiųjų valstybių įsitraukimo į PESCO projektus kontrolę, ir leistų ES nepriklausančioms šalims (bei jų įmonėms) praktiškai prisidėti prie projektų įgyvendinimo. Lietuva kartu su vienminčių valstybių grupe labai stengiasi užtikrinti, kad trečiosioms šalims (pirmiausia NATO sąjungininkėms) būtų sukurtos lanksčios įsitraukimo į PESCO projektus taisyklės, nes tik su NATO sąjungininkais bus galima kokybiškai įgyvendinti prioritetinius PESCO projektus (pvz., karinio mobilumo, kibernetinio saugumo) ir užtikrinti tinkamą bendradarbiavimo ir skaidrumo lygį. Tikimasi, kad iki URT susitikimo bus baigtas derinti Tarybos sprendimas dėl trečiųjų šalių dalyvavimo PESCO projektuose.

ES institucijos (pirmiausia Europos išorinių veiksmų tarnyba ir Europos gynybos agentūra) nuolat primena poreikį pagerinti skirtingų gynybos procesų suderinamumą (angl. *coherence*) ir skatina valstybes ES instrumentus įtraukti į nacionalinį gynybos planavimo procesą. Nuolat ieškoma būdų, kaip stiprinti ryšius tarp pajėgumų planavimo ir ES operacinių poreikių. 2020 m. rudenį turėtų būti pateikta išsami Europos pajėgumų apžvalga ir įvardytos tolesnės bendradarbiavimo galimybės.

Lietuvos pozicija: pagrindinės valstybių pastangos turi būti skiriamos gynybos biudžetams ir gynybos investicijoms didinti. ES gynybos iniciatyvų veikla ir tikslai turi būti suderinti ir papildyti vienas kitą, formuluojant aiškius į gynybos pajėgumų gerinimą orientuotus tikslus, nekuriant valstybėms nereikalingos biurokratinės ataskaitų rengimo naštos. PESCO sėkmė pirmiausia priklausys nuo PESCO projektų rezultatų.

Lietuvos prioritetas – Lietuvos vadovaujamo PESCO Kibernetinių greitojo reagavimo pajėgų ir tarpusavio pagalbos kibernetinio saugumo srityje projekto įgyvendinimas ir jo sėkmė. Prie šio projekto prisijungė 8 ES valstybės narės ir tai yra vienas iš didžiausių pažangą pasiekusių PESCO projektų. 2019 m. vasarą Italija informavo, kad norėtų prisijungti prie Lietuvos vadovaujamo projekto kaip visateisė narė. 2019 m. budėjimą pradėjo pirmoji pagal šį projektą sukurta greitojo reagavimo komanda, taip pat iki metų pabaigos tikimasi suderinti projekto supratimo memorandumą. Taip pat Lietuva siekia užtikrinti ES vykdomų gynybos iniciatyvų suderinamumą su NATO procesais (ypač su NATO gynybos planavimu (NDPP)).

2. ES karinių operacijų ir misijų vykdymą

ES gynybos ministrai turės galimybę pirmą kartą aptarti rengiamą Koordinuoto jūrinio buvimo koncepciją (angl. *Coordinated Maritime Presences Concept*, CMPC), kuria bus bandoma didinti ES įtaką užtikrinant prekybos kelių jūroje saugumą. Pagrindiniai CMPC tikslai:

1. pagerinti situacijos jūroje vertinimo kokybę;
2. užtikrinti ES jūrinių pajėgų buvimą ir informavimą;
3. didinti jūrinį saugumą bendradarbiaujant su partneriais.

Sumanymo esmė: ES šalių kariniai bei civiliniai laivai, taip pat strateginių ES partnerių laivai, esantys ES interesų rajone, turėtų rinkti ir teikti informaciją įsteigiam koordinavimo centrui. Susitarus šiam centrui informaciją taip pat gali teikti ir draugiškų šalių, su kuriomis ribojasi ES interesų rajonas, subjektai (laivai, pakrančių apsaugos tarnybos, jūros stebėjimo centrai ir pan.). Informacijos mainai ir veiksmų koordinavimas leistų užtikrinti geresnę situacijos jūroje vertinimą ir tinkamą reagavimą į grėsmes. Šios koncepcijos įgyvendinimą siūloma pradėti nuo bandomojo projekto, kuris būtų vykdomas Gvinėjos įlankoje. Centras galėtų būti įkurtas jau egzistuojančioje su operacijų įgyvendinimu susijusioje ES struktūroje.

Lietuvos pozicija: pritariame bandymui gerinti jūrinį saugumą. Visi sprendimai, kurie padės glaudžiau bendradarbiauti su strateginiais partneriais (ypač NATO), didinti ES vaidmenį jūrinio saugumo srityje ar prisidėti prie konfliktų prevencijos, yra sveikintini. Neprieštaraujame bandomojo projekto įgyvendinimui Gvinėjos įlankoje, tačiau saugumo situacijos Viduržemio jūroje svarba ir šio naujo įrankio pritaikymas joje turėtų tapti ES prioritetu jau artimiausioje ateityje. Lietuva atidžiai stebės resursų naudojimą įgyvendinant šią koncepciją. Pritariame, kad neturėtų būti kuriamos naujos koordinacinės struktūros ES institucijose.

3. ES ir NATO bendradarbiavimą

ES gynybos ministrų pietų su NATO generaliniu sekretoriumi J. Stoltenbergu metu bus aptartas ES ir NATO politinis dialogas ir bendradarbiavimo prioritetinės sritys. Pastaraisiais metais ES ir NATO sąveika ypač suaktyvėjo palaikant ekspertinio lygio kontaktus (angl. *staff to staff*). Didžiausia pažanga padaryta įgyvendinant karinio mobilumo iniciatyvas, atsako į hibridines grėsmes ir gynybos pajėgumų vystymo srityse, rengiant ES ir NATO paralelines ir koordinuotas pratybas (angl. *PACE, Parallel and Coordinated Exercise*). Pripažįstama, kad PACE koncepcija pasiteisino, abi organizacijos ketina tęsti tokias pratybas ir įgyvendinti išmoktas pamokas (ypač užtikrinant keitimąsi informacija). Nauja sritis, kurioje matoma ES ir NATO bendradarbiavimo pridėtinė vertė, – santykiai su Kinija ir atsakas į bendras Kinijos veiklos euroatlantiniame regione rizikas.

NATO generalinis sekretorius pristatys pasirengimą gruodžio mėn. Londone įvyksiančiam NATO viršūnių susitikimui. Būsimo NATO valstybių vadovų susitikimo temos, susijusios su įsipareigojimais didinti gynybos išlaidas, su sąžiningu naštos pasidalijimu tarp šalių, NATO atgrasymo ir gynybos stiprinimu, stabilumo užtikrinimu kaimynystėje, kova su terorizmu ir atsaku į naujas grėsmes, yra labai aktualios ir ES saugumui ir gynybai užtikrinti.

Lietuvos požiūriu, formuojant ES ir NATO ryšius turi būti išlaikyti šie kertiniai principai:

- stiprūs transatlantiniai ryšiai;
- NATO, kaip nepakeičiamo Europos kolektyvinės gynybos ramsčio, svarba;
- Europos gynybos stiprinimo, kaip papildančio ir suderinamo su NATO prioritetais, elementas.

Taip pat NATO ir ES bendradarbiavimas turi būti orientuotas į svarbiausius prioritetus:

- karinio mobilumo gerinimą Europoje (tai turi atnešti naudą ir ES nepriklausančioms šalims, ypač strateginėms sąjungininkėms Jungtinėms Amerikos Valstijoms, Kanadai);
- hibridinių grėsmių suvaldymą – koordinuotos ir sustiprintos strateginės komunikacijos užtikrinimą (ir Rytų kryptimi), atsaką į kibernetines atakas;
- koordinuotą ir efektyvią partnerystės politiką (partnerių gynybos stiprinimą).

Krašto apsaugos viceministras

Vytautas Umbrasas

Parengė

Krašto apsaugos ministerijos Euroatlantinio bendradarbiavimo grupė
2019 m. spalio 30 d.